

โพลกับการเลือกตั้ง :

ประสบการณ์การทำโพลครั้งแรกของภาคใต้

ปรารธนา กาลเนาวกุล, พะเยาว์ ละกะเต็บ,
ศรีสมภพ จิตรภิมภยศรี, กุสุมา ภูใหญ่¹

แนวคิดเกี่ยวกับการทำโพลล์

ปัจจุบันการทำโพลล์ในฐานะเป็นตัวสะท้อนความคิดเห็นสาธารณะหรือมติมหาชนนั้นกำลังเป็นที่น่าสนใจในเชิงวิพากษ์ ข้อเสนอที่มักถามกันอยู่เสมอว่า การทำโพลล์ของสถาบันทางวิชาการต่างๆ ในประเทศไทยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดตามหลักทฤษฎีการวิจัยหรือไม่ ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเพียงใด และจะยอมรับผลของโพลล์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจ การวางแผนหรือแก้ไขปัญหาบางอย่างได้มากน้อยแค่ไหน

แนวโน้มการทำโพลล์ปรากฏให้เห็นมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้ง มีการสำรวจความคิดเห็นทางการเมือง สถานการณ์ทางการเมือง ในช่วงใกล้วันเลือกตั้ง ตลอดจนพยากรณ์ที่นั่งในสภาของพรรคการเมืองต่างๆ ที่แข่งขันกันในสนามการเลือกตั้งประกอบกับผลของโพลล์มักปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ทำให้ภาพที่คนส่วนใหญ่รับรู้ จึงกลายเป็นว่าโพลล์นั้นควบคู่ไปกับการเลือกตั้ง หรือที่เรียกว่า โพลล์การเลือกตั้ง (election polls) แต่ในความเป็นจริงแล้วยังมีการทำโพลล์ที่สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมอื่นๆ ด้วย

อย่างไรก็ตามการทำโพลล์จะมีคุณค่าน้อยมากในสังคมประชาธิปไตย หากประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มที่โพลล์ต้องการสะท้อนความคิดเห็นหรือแสดงทัศนคติออกมานั้น ไม่เชื่อในผลการทำโพลล์ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากไม่เชื่อในวิธีการการทำโพลล์ว่าเป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง

บทความชิ้นนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายถึงการทำโพลล์ทั้งในแง่วิธีการ การบริหารจัดการ แผนการทำงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่พบจากการทำโพลล์โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์การทำโพลล์ของศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้สำรวจความคิดเห็นทางการเมืองและการเลือกตั้งของประชาชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำโพลล์ตามหลักวิชาการ และการปฏิบัติการในภาคสนาม

อาจกล่าวได้ว่าโพลล์ของศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า พีเอสยู โพลล์ (PSU poll) นั้น เป็นโพลล์ที่ดำเนินการโดยสถาบันทางวิชาการแห่งแรกในภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ 1)

¹ ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เพื่อกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่สำคัญต่างๆ ของสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ และสะท้อนความคิดเห็นเหล่านั้นออกมา 2) เพื่อศึกษาปัญหาของประชาชนและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขจากผลการสำรวจ และ 3) เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ท่ามกลางกระแสการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอันสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

PSU poll เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2542 โดยสำรวจความคิดเห็นของประชาชนหลังจากการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองปัตตานี (exit poll¹) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นสื่อกลางในการสะท้อนความคิดเห็นและปัญหาของประชาชนในระดับท้องถิ่นตั้งแต่นั้นมา PSU poll ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรื่อยมานับจากโครงการแรกจนถึงโครงการล่าสุด PSU poll ได้สร้างผลงานปรากฏสู่สังคมมาแล้ว 10 โครงการ ซึ่งเป็นโครงการที่ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ดำเนินการเองและร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการอื่นๆ ได้แก่ สถาบันพระปกเกล้า สำนักวิจัยเอแบค (ABAC poll) สำนักข่าวไทย และกรมการศึกษานอกโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับเนื้อหาจากนี้ไปจะเสนอการบริหารจัดการและแผนการทำโพลล์ครั้งล่าสุด ซึ่งเป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 เนื่องจากเหตุผลหลายประการคือ เป็นการเลือกตั้งระบบใหม่ครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ อีกทั้งระบบการบริหารจัดการโครงการนี้เป็นระบบที่มีความซับซ้อนและมีรายละเอียดมากที่สุด

วิธีการทำโพลล์

หลักการสำคัญของการทำโพลล์ที่ถูกต้องอย่างเป็นวิทยาศาสตร์นั้น หัวใจสำคัญอยู่ที่วิธีการสุ่มตัวอย่าง (sampling techniques) ซึ่งจะสร้างความแข็งแกร่งและความชอบธรรมในการอธิบายถึงคุณลักษณะของประชากรและสิ่งที่ศึกษาได้ การสุ่มตัวอย่างจะต้องอาศัยหลักความน่าจะเป็นทางสถิติ (probability sampling) อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีหลักการสำคัญที่ว่า “ประชาชนทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับเลือกเป็นตัวแทนอย่างอิสระและเท่าเทียมกัน” (equal probability of selection)

รูปแบบพื้นฐานของการทำโพลล์คือการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) เช่น นำเอารายชื่อของประชากรที่ศึกษามาจับสลาก หรือแบบการนำรายชื่อของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อของคณะกรรมการการเลือกตั้งมาเรียงต่อกันแล้วกำหนดเอาทุกๆ คนที่ 10 มาเป็นตัวอย่าง โดยจับสลากหมายเลขที่เป็นจุดเริ่มต้นของการกระโดดข้ามดังกล่าว หรือเก็บข้อมูลจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในครัวเรือนที่ได้มาจากหน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง ซึ่งถูกคัดเลือกมาตามหลักความน่าจะเป็นทางสถิติ เป็นต้น การสุ่มลักษณะนี้เป็นวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (systematic sampling) ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิธีการเช่นนี้จะทำให้ทุกๆ คนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งมีโอกาสเข้ามาเป็น

¹ Exit Poll หมายถึง การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยวิธีสุ่มภายหลังจากกลุ่มตัวอย่างได้หย่อนบัตรลงคะแนนและเดินออกจากคูหาเลือกตั้งแล้ว

กลุ่มตัวอย่างในการสุ่ม

ประเด็นที่สำคัญต่อมาคือ ต้องระบุนกรอบการสุ่มตัวอย่าง (sampling frame) ให้ชัดเจนว่าประชากรที่จะศึกษาคือใคร ตัวอย่างเช่นในการทำโพลล์สำรวจความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะเก็บข้อมูลจากตัวอย่างที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ยกเว้นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยทหารในค่าย นักโทษในเรือนจำ คนไข้ในโรงพยาบาล เนื่องจากกลุ่มที่ถูกยกเว้นเป็นกลุ่มประชากรที่สังกัดสถาบัน (institutionalized population)

ข้อสงสัยประการหนึ่งในการสุ่มตัวอย่างก็คือ กลุ่มตัวอย่างควรมีจำนวนหรือขนาดเท่าไรจึงจะเหมาะสมเพียงพอต่อการทำนาย? ในทางปฏิบัติการหาจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมนั้นไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว แต่ต้องไม่น้อยเกินไป ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าประชากรทุกคนมีโอกาสเท่ากันที่จะถูกเลือกขึ้นมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา ชื่อน่าสังเกตจากการทำโพลล์ของ Gallup polls ซึ่งเป็นสำนักทำโพลล์ที่มีชื่อเสียงในสหรัฐอเมริกา นั้น มีการสำรวจประชากรที่เป็นผู้ใหญ่จำนวน 187 ล้านคน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 1,000-1,500 คนเท่านั้น แต่ผลของการศึกษามีความน่าเชื่อถือและแม่นยำสูง ค่าความคลาดเคลื่อนบวกหรือลบเพียงร้อยละ 3 ของคะแนนที่ได้เท่านั้น ตัวอย่างเช่นถ้าประธานาธิบดีบุชมีคะแนนนิยม 50 % ค่าของความคลาดเคลื่อนบอกให้เราทราบว่าผลคะแนนจริงๆ ในการเลือกตั้งจะอยู่ในช่วง ระหว่าง 53 % และ 47 % ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความน่าเชื่อถือของโพลล์มาจากหลักการที่ว่าให้ประชากรเป้าหมายทุกคนมีโอกาสได้รับเลือกเป็นตัวแทนอย่างอิสระและเท่าเทียมกัน

นอกจากประเด็นทางเทคนิคที่กล่าวข้างต้นแล้ว เราต้องเข้าใจด้วยว่าเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่ง

ในการทำโพลล์ก็คือการจัดการบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนของงานประสานงาน การบริหารจัดการ และการปฏิบัติงานภาคสนาม โดยเฉพาะพนักงานสัมภาษณ์จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับข้อมูลที่เป็นจริงจากประชากรที่ศึกษาภายใต้เวลาอันจำกัด พนักงานสัมภาษณ์จะต้องทำงานตามแผนที่ได้ออกแบบไว้ จึงต้องมีการคัดเลือกและอบรมพนักงานให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดเพื่อผลงานที่มีคุณภาพ หลังจากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาประมวลผลหาค่าสถิติ ทั้งอย่างง่ายและอย่างซับซ้อน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัญหาที่เราต้องการคำตอบในการศึกษาแต่ละครั้ง

การทำโพลล์กับการเลือกตั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ความซับซ้อนและปัญหา

คนไทยส่วนใหญ่จะรู้จักการทำโพลล์จากสื่อมวลชน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าโพลล์เลือกตั้งส่วนใหญ่มักทำในระดับประเทศ ส่วนในระดับท้องถิ่นและภูมิภาคนั้นยังมีอยู่น้อยมาก การสำรวจความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือได้ว่าเป็นการทำโพลล์ครั้งแรกที่เกิดขึ้นในภาคใต้ ประสบการณ์จากการทำงานทำให้นักวิจัยทราบว่าการทำโพลล์มีความซับซ้อนและยุ่งยากในการบริหารจัดการ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ความไม่แน่นอน ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในทางปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางวิชาการมากและสมควรที่จะมีการศึกษาต่อไป

การสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 ซึ่งเป็นวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น

ได้ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในห้า จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส อย่างต่อเนื่องรวม 4 ครั้ง

เริ่มตั้งแต่การสำรวจเพื่อศึกษาสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงใกล้เวลาเลือกตั้งและการสำรวจแบบ exit poll ในวันเลือกตั้งดังมีรายละเอียดที่สรุปในตารางข้างล่างนี้

ครั้งที่	ระยะเวลาการสำรวจ	คณะดำเนินงาน/ เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนหน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง	จำนวนผู้เก็บข้อมูล (คน)
1	22-25 ธ.ค. 43	PSU poll & ABAC poll	6,300 คน	630	315
2	29-30 ธ.ค. 43 exit poll	PSU poll & ABAC poll	4,200 คน	21	21
3	2-4 ม.ค. 44	PSU poll & ABAC poll	6,300 คน	630	315
4	6 ม.ค. 44 exit poll	PSU poll & ABAC poll	10,710 คน	630	315

PSU poll หมายถึง ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 ABAC poll หมายถึง สำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซี

การสุ่มตัวอย่างในการสำรวจภาคสนามทุกครั้ง ได้ใช้หลักความน่าจะเป็นทางสถิติด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มและระบบ (cluster and systematic sampling) การสุ่มตัวอย่างในขั้นแรก เริ่มจากการใช้หน่วยเลือกตั้งทั้งหมดในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหน่วยเบื้องต้นในการสุ่ม (primary sampling unit) ซึ่งมีทั้งหมด 3,820 หน่วยเลือกตั้ง จากนั้นนำหน่วยเลือกตั้งมาสุ่มแบบเป็นระบบ ก็จะได้หน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง เมื่อได้หน่วยเลือกตั้งตัวอย่างมาแล้ว จึงไปหารายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อของหน่วยเลือกตั้งตัวอย่างที่สุ่มได้ แล้วทำการสุ่มอย่างเป็นระบบอีกครั้ง ในที่สุดก็จะได้กลุ่มตัวอย่างที่กระจายไปตามหน่วยเลือกตั้งของทุกเขตเลือกตั้งในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับการสำรวจทันทีหลังจากหย่อนบัตรลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (exit poll) ในวันที่ 29-30

ธันวาคม 2543 ซึ่งเป็นวันเลือกตั้งล่วงหน้านั้น ได้สัมภาษณ์ประชาชนที่มาใช้สิทธิเฉพาะที่หน่วยเลือกตั้งกลางซึ่งมีเพียงเขตละ 1 หน่วยเลือกตั้ง จึงไม่ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเช่นเดียวกันกับการสำรวจภาคสนามดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การสำรวจในวันเลือกตั้งล่วงหน้า พนักงานสัมภาษณ์จะต้องประจำการที่หน่วยเลือกตั้งเพื่อเก็บข้อมูลทั้ง 21 หน่วยเลือกตั้ง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ที่มาใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อออกจากคูหาลงคะแนนแล้วที่ละตัวอย่าง ซึ่งจะเป็นการเว้นช่วงโดยอัตโนมัติ ส่วนการทำ exit poll ในวันเลือกตั้ง 6 มกราคม 2544 นั้น ใช้วิธีการสุ่มหน่วยเลือกตั้งตัวอย่างเช่นเดียวกับการสำรวจภาคสนาม

หลังจากที่ได้มีการกำหนดแผนการสุ่มตัวอย่างไว้แล้ว ปรากฏว่าในทางปฏิบัติแผนการสุ่มรายชื่อจากบัญชีรายชื่อกลับมีอุปสรรค เนื่องจากเมื่อเริ่ม

ปฏิบัติงาน บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังอยู่ในขั้นตอนการแก้ไขและปรับปรุงบัญชีรายชื่อ จึงไม่สามารถนำเอารายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาทำการสุ่มตัวอย่างได้ ศูนย์วิจัยฯ จึงต้องปรับแผนการสุ่มตัวอย่างใหม่โดยยังคงอิงหลักการสุ่มตัวอย่างตามทฤษฎีความน่าจะเป็นในทางสถิติ แต่ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องทำให้การทำงานในพื้นที่ที่มีความคล่องตัวมากขึ้น โดยการให้พนักงานสัมภาษณ์ประจำหน่วยเลือกตั้งต่างๆ วาดแผนที่ครัวเรือนในบริเวณหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ แล้วสุ่มตัวอย่างครัวเรือนจากแผนที่อย่างเป็นระบบให้ได้จำนวนที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงเข้าสัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในครัวเรือนตัวอย่างนั้นๆ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

การบริหารจัดการและแผนการทำงาน : การสำรวจครัวเรือน

โครงสร้างของการทำงาน การจัดการทีมเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย

1. อาจารย์ผู้ควบคุม วางแผนและควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน ดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลในแต่ละจังหวัด ตลอดจนตัดสินใจแก้ปัญหา

2. ผู้ช่วยอาจารย์ ดูแลการปฏิบัติงานของหัวหน้าเขตและการเก็บข้อมูลของเจ้าหน้าที่ในแต่ละเขตเลือกตั้งที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามแผน โดยในช่วงการเก็บข้อมูล ผู้ช่วยอาจารย์จะประจำอยู่ในพื้นที่ด้วย เพื่อติดต่อประสานงานได้อย่างทันทั่วทั้ง

3. หัวหน้าเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด ควบคุมดูแลพนักงานเก็บข้อมูล และแก้ปัญหาในพื้นที่ โดยประสานกับ ผู้ช่วยอาจารย์และอาจารย์เพื่อการ

ตัดสินใจ

4. เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลรับผิดชอบเก็บข้อมูลในหน่วยเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย

5. เจ้าหน้าที่ฝ่ายประมวลผล รับผิดชอบในการบันทึกข้อมูลและประมวลผลข้อมูลเพื่อนำเสนอการจัดโครงสร้างคณะทำงานดังกล่าวจะทำให้การดูแลการปฏิบัติงานในแต่ละจังหวัดและแต่ละเขตมีความชัดเจนและทั่วถึงมากขึ้น

การสำรวจ (Poll) ภาคสนาม

การสำรวจภาคสนามนั้นมีกรอบวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้คือ การสำรวจครั้งที่ 1 และ 2 ที่ดำเนินการในระหว่างวันที่ 22-25 ธันวาคม 2543 และ 2-4 มกราคม 2544 นั้น ได้สำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวนครั้งละ 6,300 ตัวอย่าง โดยให้กระจายไปทุกหน่วยเลือกตั้งและทุกเขตเลือกตั้งในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีอยู่ 630 หน่วยเลือกตั้งใน 21 เขตเลือกตั้ง

พนักงานสัมภาษณ์จำนวน 315 คนจะปฏิบัติงานใน 2 หน่วยเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย โดยเก็บข้อมูลหน่วยเลือกตั้งละ 10 ตัวอย่าง โดยมีกรอบการทำงานดังนี้

1. การอบรมพนักงานสัมภาษณ์ก่อนการปฏิบัติงานภาคสนาม (18 ธันวาคม 2543) เพื่อชี้แจงข้อปฏิบัติและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ตลอดจนอบรมเทคนิคการสัมภาษณ์

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยพนักงานสัมภาษณ์ไปยังหน่วยเลือกตั้งที่กำหนดไว้ แล้วใช้วิธีการวาดแผนที่ครัวเรือนเพื่อสุ่มครัวเรือนตัวอย่างอย่างเป็นระบบ จำนวน 10 ครัวเรือน จากนั้นจึงเข้าสัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในครัวเรือนนั้นๆ ครัวเรือนละ 1 คน โดยให้กระจายตามเพศและอายุ

3. เมื่อสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนการประสานงานระหว่างหัวหน้าทีมที่รับผิดชอบและการรวบรวมแบบสอบถามกลับมายังศูนย์ประมวลผลเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการวางแผนอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกลและเจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติงานกระจายไปทั่วทั้งพื้นที่ หัวหน้าเขตจะนัดหมายกับเจ้าหน้าที่เพื่อรับแบบสอบถามที่สัมภาษณ์แล้วคืนและประชุมสรุปผลการปฏิบัติงาน โดยหัวหน้าเขตจะบันทึกผลการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรคที่พบเพื่อใช้วางแผนและแก้ไขในการสำรวจครั้งต่อไป จากนั้นจึงส่งแบบสอบถามกลับมายังศูนย์ประมวลผลกลางทางรถรับจ้างหรือนำมาส่งด้วยตนเอง ภายในช่วงเย็นของแต่ละวันที่ดำเนินการสำรวจ

4. เมื่อแบบสอบถามทั้งหมดกลับมายังศูนย์ประมวลผลกลางครบแล้ว ฝ่ายประมวลผลจะเร่งประมวลผลและวิเคราะห์ผลเพื่อรายงานต่อไป

โพลล์ทางโทรศัพท์ครั้งแรกในภาคใต้

สำหรับการสำรวจครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 2-4 มกราคม 2544 ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 6 มกราคม 2544 เพื่อหยั่งคะแนนเสียงในการเลือกตั้งของผู้สมัครและพรรคการเมืองในแต่ละเขตเลือกตั้งนั้น PSU poll ได้ทดลองสำรวจความคิดเห็นทางโทรศัพท์พร้อม ๆ กับการสำรวจภาคสนามด้วยซึ่งถือว่าเป็นการทำโพลล์ทางโทรศัพท์ครั้งแรกในภาคใต้ โพลล์ทางโทรศัพท์นี้ใช้วิธีการสุ่มเลือกหมายเลขโทรศัพท์ตามหลักวิธีการสุ่มตัวอย่างจากสมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ในเขตภาคใต้ตอนล่างจำนวน 2,100 เลขหมาย แล้วโทรศัพท์ไปสัมภาษณ์ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในบ้านนั้นๆ บ้านละ 1 คน จนครบ 2,100 คน ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่

ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการนี้เป็นอย่างดี

การสำรวจ ณ คูหาเลือกตั้ง (exit poll)

การสำรวจ ณ คูหาเลือกตั้ง (exit poll) ครั้งที่ 1 ในวันที่ 29-30 ธันวาคม 2543 ซึ่งเป็นวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งล่วงหน้านั้น เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลได้ไปประจำที่หน่วยเลือกตั้งกลางของแต่ละเขตเลือกตั้งในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 21 เขต การสำรวจในครั้งไม่ได้ถูกจำกัดในเรื่องเวลาเนื่องจากมีเวลาลงคะแนนเสียงถึง 2 วัน พนักงานสัมภาษณ์จะรายงานผลมายังศูนย์ประมวลผลเมื่อเก็บข้อมูลเสร็จในแต่ละวัน การสำรวจครั้งนี้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 4,200 ตัวอย่าง

ส่วนการสำรวจ exit poll ครั้งที่ 2 ในวันที่ 6 มกราคม 2544 ซึ่งเป็นวันเลือกตั้งนั้น เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติงานแข่งกับเวลา และจะต้องรายงานผลทันทีภายหลังจากหมดเวลาการลงคะแนนคะแนนทำงานจึงได้วางแผนการทำงานไว้ดังนี้

1. การเตรียมพร้อมก่อนปฏิบัติงาน พนักงานสัมภาษณ์จะเดินทางไปสำรวจหน่วยเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมายเพื่อสร้างความคุ้นเคยและสำรวจพื้นที่ก่อนปฏิบัติงาน โดยพนักงานสัมภาษณ์จะต้องติดต่อหรือแจ้งการปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นๆ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันในการปฏิบัติงาน และเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์สื่อสารคือโทรศัพท์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการรายงานผลในแต่ละพื้นที่ที่ต้องรวดเร็วที่สุด

2. พนักงานสัมภาษณ์เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่เวลา 7.30 น. โดยต้องโทรศัพท์มารายงานตัวยังศูนย์ประสานงานกลาง (ศูนย์วิจัยฯ) เพื่อยืนยันว่าพนักงาน

ทุกคนพร้อมจะปฏิบัติงานที่หน่วยเลือกตั้งแรกแล้ว

3. พนักงานสัมภาษณ์ (315 คน) จะปฏิบัติงานใน 2 หน่วยเลือกตั้ง และรับผิดชอบสัมภาษณ์ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งภายหลังจากออกจากรูเลือกตั้งแล้ว จำนวนหน่วยเลือกตั้งละ 17 คน

4. เมื่อสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยทั้งสองหน่วยเลือกตั้งภายในเวลา 11.30 น. แล้ว พนักงานสัมภาษณ์จะรับประมวลผลและรายงานผลโดยโทรศัพท์กลับมายังศูนย์ประสานงานกลางทันที ซึ่งศูนย์วิจัยฯ ได้เตรียมโทรศัพท์จำนวน 20 คู่สายและเจ้าหน้าที่รองรับโทรศัพท์ไว้แล้ว โดยองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย เป็นผู้สนับสนุนและติดตั้งคู่สายโทรศัพท์ดังกล่าว

ปัญหาและอุปสรรคในการทำโพลล์

การปฏิบัติงานในพื้นที่จริงพนักงานเก็บข้อมูลต้องเผชิญกับปัญหาและจัดการกับความไม่แน่นอนมากมาย อาทิเช่น พื้นที่อยู่ห่างไกลมากและหนทางทุรกันดาร การเดินทางประสบความยากลำบากและต้องใช้เวลามาก การทำงานก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่สูง อย่างไรก็ตามศูนย์วิจัยฯ ได้เน้นย้ำแก่พนักงานสัมภาษณ์ว่าต้องไม่เปลี่ยนแปลงหน่วยเลือกตั้งโดยพลการ แต่จะต้องปรึกษาหัวหน้าเขตและผู้ช่วยอาจารย์ที่คอยประสานอยู่ในพื้นที่เสียก่อน

ข้อน่าสังเกตประการหนึ่งจากการทำ exit poll ในวันเลือกตั้งทั่วไป (6 มกราคม 2544) ก็คือในจังหวัดสตูลที่มีหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยตั้งอยู่บนเกาะ พนักงานสัมภาษณ์ไม่สามารถเดินทางเพื่อเก็บข้อมูลได้ทันเวลา จึงตัดสินใจเปลี่ยนหน่วยเลือกตั้งซึ่งอาจส่งผลให้ข้อมูลการทำนายผลการเลือกตั้งจากการทำ exit poll ครั้งนี้มีความคลาดเคลื่อนได้

นอกจากนี้ปัญหาความคลาดเคลื่อนของข้อมูลอาจเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ หรือไม่ตอบในข้อคำถามที่สำคัญบางข้อที่โพลล์ต้องการนำเสนอ ตัวอย่างเช่น ท่านตั้งใจเลือกใครเป็น ส.ส. ในเขตของท่าน? มีผู้ตอบเพียง 18 % เท่านั้น ซึ่งอาจมีส่วนทำให้ผลการทำนายคลาดเคลื่อนได้ หรือคำถามว่า ผู้ตอบจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งนี้หรือไม่? ส่วนใหญ่จะตอบว่าไป คำตอบเหล่านั้นเป็นการตอบเอาใจพนักงานหรือเอาใจสังคม (social desirability) หรือไม่ จึงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังมากขึ้นในการตีความข้อมูล ดังนั้น การที่จะลดความคลาดเคลื่อนในส่วนนี้ก็คือ การมีหนังสือแนะนำตัวและบัตรประจำตัวพนักงานสัมภาษณ์ อีกทั้งการชี้แจงทำความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานเพื่อทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความไว้วางใจและให้ความร่วมมือ

ปัญหาอีกประการหนึ่งในการทำ exit poll ที่เป็นอุปสรรคและสร้างความหนักใจให้แก่พนักงานสัมภาษณ์มากก็คือ การไม่ได้รับความร่วมมือหรือถึงขั้นถูกกีดกันจากคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งโดยอ้างว่าการทำโพลล์เป็นการทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง ทำให้ผู้ศึกษาต้องรีบประสานไปยังคณะกรรมการเลือกตั้งส่วนกลางที่กรุงเทพมหานครทันที เพื่อให้ออกหนังสือยืนยันว่าการสำรวจประชามติหรือโพลล์นั้นไม่ผิดกฎหมายการเลือกตั้ง แต่จะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลจนกระทั่งหมดเวลาการลงคะแนนเสียงเสียก่อน อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีเอกสารยืนยันจากคณะกรรมการการเลือกตั้งกลางแล้วก็ตาม แต่ก็ประสบปัญหาในบางหน่วยเลือกตั้ง ปัญหาเช่นนี้จึงทำให้พนักงานสัมภาษณ์ต้องเสียเวลาการปฏิบัติงานไปมาก การตัดสินใจแก้ปัญหาดังกล่าวจึงต้อง

ตัดสินใจเปลี่ยนหน่วยเลือกตั้งในบางหน่วย ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลของ exit poll ในบางเขตเลือกตั้งมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง

นอกจากนี้ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งในบางเขตการเลือกตั้ง เช่น จังหวัดนครราชสีมา เขต 2 ที่มีการร้องเรียนเรื่องการทุจริตการเลือกตั้งของผู้สมัครบางคน หรือเขต 2 ของจังหวัดสตูล ที่ประชาชนไม่พอใจผลการเลือกตั้ง และเกิดความวุ่นวายถึงขั้นเผาหน่วยเลือกตั้งนั้น ก็ส่งผลให้การทำนายผลของโพลล์คลาดเคลื่อนได้เช่นกัน

อย่างไรก็ดีแม้จะประสบปัญหาอุปสรรคมากมาย แต่ด้วยการเตรียมการล่วงหน้าและความพยายามร่วมกันของคณะทำงานทุกคน ทำให้การรายงานผล exit poll และ poll เลือกตั้ง สามารถดำเนินการได้ทันเวลาที่กำหนดไว้ ในวันที่ 6 มกราคม

2544 ได้มีการรายงานการทำนายผลการเลือกตั้งในส่วนของภาคใต้ผ่านทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และ ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ หลังจากปิดหีบเลือกตั้งเวลา 15.00 น.

อาจกล่าวได้ว่า PSU poll นับเป็นการเริ่มต้นของการสำรวจประชามติอย่างเป็นวิชาการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การเรียนรู้และการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำโพลล์ยังคงต้องดำเนินต่อไป ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัย (research methodology) ยังคงต้องแก้ไขและพัฒนาด้วยโครงการสำรวจในอนาคต เพื่อให้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการช่วยสะท้อนสภาพสังคมและความคิดเห็นทางการเมืองและด้านอื่นๆ ของประชาชนในภาคใต้ อย่างแท้จริง

